

Natuursubsidies voor klimaatbestendig beheer

FPG en de Bosgroepen hebben een verkenning uitgevoerd of klimaatgerichte maatregelen ingepast kunnen worden in natuursubsidies. Daaruit blijkt dat de bestaande SKNL-regeling een geschikt instrument is. Die regeling sluit het beste aan bij het projectmatige karakter van veel klimaatmaatregelen.

Auteur: Gijs Kuneman

Effectieve klimaatmaatregelen zijn er in soorten en maten. Sommige zijn relatief eenvoudig, zoals een impuls aan bosaanplant. Andere zijn veel ingewikkelder, bijvoorbeeld het aanvoeren van steenmeel, of het verhogen van een regionaal waterpeil. Sommige maatregelen spelen op perceelniveau, andere kunnen alleen effectief op gebiedsniveau worden toegepast. Sommige maatregelen hebben een onmiddellijk klimaateffect, andere alleen op langere termijn. Dit staat samengevat in de tabel.

Adaptie en mitigatie

Helder is dat maatregelen gericht op klimaatadaptatie, dus gericht op het veerkrachtiger en robuuster maken van de natuur, in alle ecosystemen werken, in graslanden en heide, bossen, kwelders, moerassen en veenweiden. Zulke maatregelen zijn vrijwel altijd ook in het voordeel van de biodiversiteit.

Maatregelen voor klimaatmitigatie, dat is verminderen van CO₂-emissies bijvoorbeeld door koolstofvastlegging, zijn niet zinvol in heide en in grasland op minerale bodems, maar wel effectief in bossen, rietmoeras, graslanden op veen en kwelders. Zulke maatregelen werken vrijwel altijd door in betere veerkracht van de natuur, en ze zijn ook in het voordeel van biodiversiteit.

De belangrijkste conclusie is, dat veruit de meeste mitigatie-maatregelen een eenmalig karakter hebben, een kortlopende, vaak projectmatige aanpak. Voorbeelden zijn het ophogen van kwelders,

het dempen van sloten of het plaatsen van stuwen en geven van een sterke impuls aan bosverjonging. Dat is relevant voor de keuze van het subsidie-instrument.

Subsidies klimaatmaatregelen

Op dit moment bestaan er nog geen natuursubsidies die direct gericht zijn op klimaat-maatregelen. Kunnen zulke maatregelen dan in een bestaande regeling worden ingepast?

Omdat veel klimaatmitigatie-maatregelen eenmalig en kortlopend zijn, passen ze niet in het reguliere beheer, en dus ook niet onder de SNL-beheersubsidies. De structuur van de SKNL-regeling is juist wel passend voor een impuls aan klimaatmitigatie. Want SKNL-projecten

Na een projectmatige klimaatmaatregel is vaak een periode van intensiever overgangsbeheer nodig om de doelen te halen, zoals bij vernatting van natuurgrasland op veen Foto: Peter van Houweling

zijn per definitie eenmalig, met een duidelijk begin en eind. Ze kunnen ook op een groter schaalniveau worden ingezet. De verkenning concludeert dan ook dat SKNL zeker geschikt is als route voor meer klimaatgerichte subsidies in natuur. Het vraagt wel enige aanpassing in betrokken deskundigen, controle en voorwaarden.

Vervolgbeheer intensiever?

Na de projectmatige klimaatmaatregel is het nodig om het beheer zo voort te zetten dat de doelen (natuurkwaliteit en klimaat) worden gehaald. In veel gevallen vraagt dat om een periode van intensiever overgangsbeheer. Een voorbeeld is vernatting van natuurgraslanden op veen. Daarbij volgt vaak een fase met overmaat aan pitrus. Dat vergt een extra beheerinspanning. Zulk overgangsbeheer kan worden opgenomen in de zesjarige periode van SKNL.

Wanneer na afronding daarvan het beoogde natuurdoel in beeld komt, kan worden overgegaan op regulier beheer, maar dan wel op een hoger ambitieniveau dan voorheen. Vóór de peilverhoging bijvoorbeeld Vochtig hooiland (N10.02), na de ingreep en de periode van overgangsbeheer Nat schraalland (N10.01).

Voor bosbeheer is het de vraag of er op termijn intensiever vervolgbeheer moet zijn. Na een grote, projectmatige bosverjongingsimpuls is overgangsbeheer nodig, dat kan worden opgenomen in de zesjarige looptijd van het SKNL-project, en de kosten gedekt met de SKNL-subsidie. Na afronding van die zes jaar kan

Tabel: Maatregelen en klimaateffect

volgens sommige deskundigen het vervolfbeheer terug naar het oorspronkelijke beheer. Andere deskundigen schatten dat een gemengd en gelaagd bos meer aandacht vereist, of in elk geval verdient. Deze discussie verdient een nadere verdieping.

Ook SNL

Veel maatregelen voor klimaatadaptatie zijn eenmalig en projectmatig. Ook die passen dus goed bij SKNL. Er zijn echter wel degelijk ook maatregelen in het doorlopende beheer die de natuur helpen aan te passen aan droogte, hogere temperaturen en dergelijke. Dat zijn vaak de beheermaatregelen die nu al in de Standaardkostprijs meegenomen zijn, zoals maaien en afvoeren. Dus in theorie past klimaatadaptatie ook prima binnen SNL, en vertaalt zich dat in een aanpassing van de beheervergoeding aan de veranderde realiteit 'buiten'. Zo geven beheerders aan dat nu al door het langere groeiseizoen vaak een extra maaibeurt nodig is.

De verkenning concludeert dat het bestaande subsidie-instrument SKNL goed geschikt is om doelgericht klimaatrobuust natuurbeheer te stimuleren. Het vergt wel lichte aanpassing, en roept ook vragen op over mogelijke koppeling van privaat geld voor CO₂-compensatie en publiek geld. Hoe dan ook werkt een extra inzet op klimaat in het voordeel van veerkrachtig bos en natuur, de biodiversiteit én CO₂.

Ir. G. Kuneman MSc is directeur-bestuurder bij de Bosgroep Midden-Nederland

Type	Effect	Concrete maatregel	Complexiteit	Termijn CO ₂ -effect
Vochtig bos	Hoger grondwaterpeil	Plaatsen extra stuwen en/of verondiepen sloten	Midden	MLT
	Betere waterbuffering	Plaatsen extra stuwen en/of verondiepen sloten/rabatten	Midden	MLT
	Vergroten van heterogeniteit in soorten-samenstelling	Planten meerdere boomsoorten	Laag	MLT
	(en meer vochtvasthoudend vermogen)	Planten (bodem)verzorgende boom- en struiksoorten	Laag	MLT
		Wildbeschermingsmaatregelen	Laag	MLT
	Hogere houtkwaliteit	Bostracking/QD/opsnoeien/monitoring verjonging	Laag	LT
Droog bos	Meer heterogeniteit in bosstructuur	Dunnen	Laag	MLT
	Meer heterogene soortensamenstelling	Planten meerdere boomsoorten	Laag	MLT
	(en meer vochtvasthoudend vermogen)	Planten (bodem)verzorgende boom- en struiksoorten	Laag	MLT
		Wildbeschermingsmaatregelen	Laag	MLT
	Verhogen houtkwaliteit	Bostracking/QD/opsnoeien/monitoring verjonging	Laag	LT
	Meer heterogeniteit in bosstructuur	Dunnen	Laag	MLT
	Betere mineralenhuishouding	Inbrengen steenmeel	Hoog	MLT
Kwelder	Versterking huidige aanwas	Verhogen van dammen	Midden	KT
		Storten van zand of klei	Hoog	KT
	Uitbreiding kwelderareaal	Verhogen van dammen	Midden	KT
		Storten van zand of klei	Hoog	KT
Rietmoeras	Snellere groei riet	Hoger waterpeil	Midden/hoog	KT
		Verminderen drainage/verbeteren wateraanvoer	Midden/hoog	KT
Grasland en heide	Hogere veerkracht	Verbetering waterhuishouding	Midden/hoog	n.v.t.
		Aanpassen (maai)beheer	Laag	n.v.t.
Nieuw bos / landschapselementen	Bosaangroei	Inrichten perceel	Midden/hoog	MLT
		Planten	Laag	MLT
		Wildbeschermingsmaatregelen	Laag	MLT
Graslanden op veen	Minder veenoxidatie	Verhogen slootpeil	Hoog (proces)	KT
		Overgangsbeheer	Laag	KT
		Maaibeheer	Laag	KT

Het rapport staat op de website van de FPG